
Recenzovaný článek

Některé vojenské konsekvence odchodu Velké Británie z Evropské unie

Some Military Consequences of the United Kingdom's Exit from the European Union

Antonín Novotný, František Racek

Abstrakt: Článek se zabývá některými vojenskými konsekvencemi odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie (Brexit). Pro posouzení potenciálních dopadů na obranu a bezpečnost EU byl použit strukturovaný přístup zahrnující více metod, který kombinoval rešerši odborných publikací, analýzu citlivosti faktorů a testování hypotéz. Na základě provedené analýzy bylo vyhodnoceno, že odchod Spojeného království Velké Británie a Severního Irska ze struktur Evropské unie proběhne bez významných dopadů ve vojenské oblasti a nepředstavuje tak bezprostřední ohrožení bezpečnosti a obrany členských zemí Evropské unie. Přesto ale v souvislosti s Brexitem stále existuje určité riziko negativních dopadů na tuto oblast.

Abstract: The article deals with some military consequences of the departure of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union (Brexit). To assess the potential impacts on defence and security of EU, a structured approach involving several methods was used in the analysis, which combines a search of professional publications, factors sensitivity analysis and testing of hypotheses. Based on the analysis, it was evaluated that the departure of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the structures of the European Union will take place without significant impact in the military field and does not pose an immediate threat to the security and defence of EU member states. Nevertheless, in connection with Brexit, there is still a certain risk of negative impacts in this area.

Klíčová slova: Velká Británie; Evropská unie; Brexit; SZBP; SBOP; PESCO; obrana; bezpečnost.

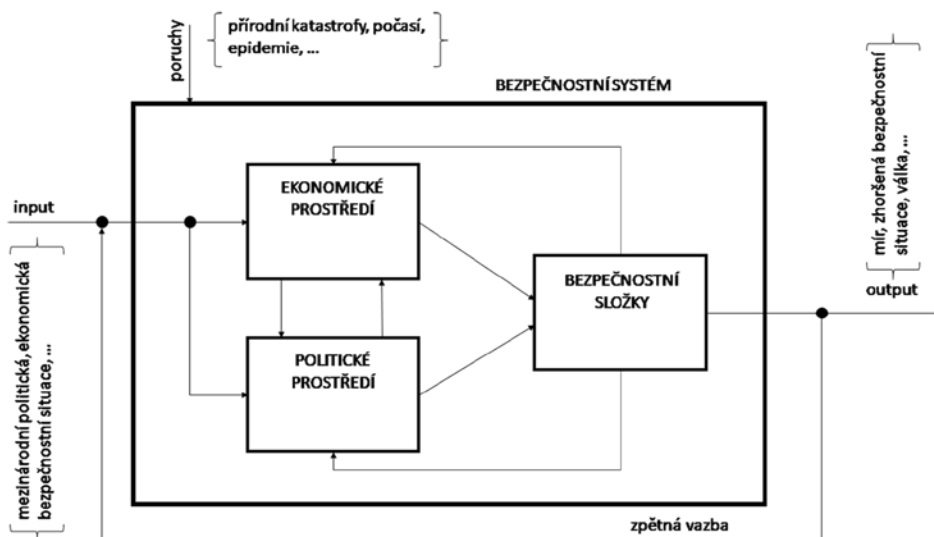
Keywords: United Kingdom; European Union; Brexit; CFSP; CSDP; PESCO; defence; security.

ÚVOD

Po mnoha měsících jednání a dohod opustila Velká Británie Evropskou unii. Původní termín Brexitu¹ byl stanoven na 29. března 2019, ale po zamítnutí dohody o vystoupení z EU britským parlamentem byl Brexit stanoven na nový termín 31. října 2019. Formálně pak Velká Británie vystoupila z EU k 31. 1. 2020. Z EU tak odchází stát s nejsilnější evropskou armádou, ale také stát, který v určitých oblastech brzdil rozvoj Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) EU. Cílem tohoto článku je popsat některé vojenské konsekvence tohoto odchodu a zároveň formulovat doporučení, která by mohla eliminovat případné negativní vlivy tohoto odchodu na bezpečnost EU z pohledu ČR.

Jednou ze základních funkcí státu je zajištění jeho vnitřní a vnější bezpečnosti. Bezpečnostní systém každé státní entity tvoří komplexní systém, který je determinován především jeho ekonomickým a politickým prostředím spolu s bezpečnostními složkami (např. , policie, armáda) jak je naznačeno na Obr. 1. Ekonomické a politické prostředí entity (státu) jsou vzájemně propojeny a společně se ovlivňují. Svobodná, otevřená a prosperující ekonomika vytváří příznivé prostředí pro pluralitní a svobodné politické prostředí. Naopak, dlouhodobě nesvobodné a omezované politické prostředí neumožňuje volný a svobodný trh, který je předpokladem pro prosperující ekonomiku. Politické zadání a strategie řízení entity formují principy, na kterých jsou postaveny bezpečnostní složky entity, jejichž kvalita a velikost je dána možnostmi a výkonem ekonomiky. Nároky na materiální zabezpečení a finanční náklady na provoz bezpečnostních složek mohou pozitivním i negativním způsobem působit na ekonomické prostředí entity. Obdobně, velikost bezpečnostních složek a způsob řízení, případně jejich prorůstání do řídicích (politických) struktur entity mohou významně deformovat její politické prostředí. Vstupní podněty do bezpečnostního systému entity (input) jsou tvořeny především mezinárodní politickou, ekonomickou a bezpečnostní situací. Vedle vstupních podnětů působí na bezpečnostní systém entity i rušivé vlivy (poruchy) ve formě klimatických podmínek, přírodních katastrof, epidemiologických stavů apod. Interakce vnitřních složek bezpečnostního prostředí entity na vstupní podněty a poruchy je dána jejich interními vlastnostmi a vazbami mezi nimi. Projev entity, respektive bezpečnostního systému vůči svému okolí (output), může být zastoupen v širokém spektru interferencí od mírového soužití přes zhoršenou bezpečnostní situaci, až po válečnou činnost. Projev entity vůči svému okolí vytváří zpětnou vazbu a současně se vstupními podněty a poruchami spolupůsobí na bezpečnostní systém.

¹ Brexit – akronym; výraz, který je v současnosti používán jako samostatné slovo, podstatné jméno mající význam odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z EU. Původně je slovo Brexit zkratka anglického výrazu „British exit“, tj. česky „britský odchod“

Obrázek č. 1: Bezpečnostní systém státní entity

Hledíme-li na EU prizmatem výše popsaného bezpečnostního systému, je zřejmé, že EU čelila vystoupením významného člena velké výzvě. Bylo pravděpodobné, že Brexit měl potenciál výrazně ovlivnit téměř všechny oblasti politiky EU, ekonomiku eurozóny i bezpečnost. Vystoupení politicky, ekonomicky a i vojensky silného členského státu EU přináší do bezpečnostního systému EU, coby státní entity, komplikace ve všech třech vnitřních složkách. Je možné předpokládat krátkodobé problémy týkající se právního prostředí, rozpočtové stability i zajištění dlouhodobého sladění bezpečnostní politiky EU. Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP), a s ní i tehdejší Evropská bezpečnostní a obranná politika, představoval jeden z nosných pilířů architektury EU po jejím vzniku v roce 1992 na základě Maastrichtské smlouvy a i do dnešních dnů SZBP. Na základě Lisabonské smlouvy nepodléhá SZBP a SBOP rozhodovacímu mechanismu jako jiné politiky na principu kvalifikované většiny, ale platí zde princip konsensuálního rozhodování. Protože si jednotlivé členské státy EU v současnosti ponechávají tyto kompetence na národní úrovni, mohlo by se neprávem zdát, že Brexit bude mít jen minoritní dopad na bezpečnostní systém EU. Výsledky analýzy popsané v tomto článku identifikovaly a ohodnotily možné faktory spojené s Brexitem, které by mohly mít přímé nebo nepřímé dopady na vojenství a bezpečnost EU.

1 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY EU K SZBP A INSTITUCE EU

Pro porozumění vlivu Brexitu na společnou bezpečnostní politiku je nutné definovat, co je Společná zahraniční a bezpečnostní politika a jak se promítá do struktury EU.

Hlavní orgány Evropské unie jsou definovány v čl. 13 Smlouvy o Evropské unii (SEU) a jsou to i) Evropský parlament, ii) Evropská rada, iii) Rada Evropské unie, iv) Evropská

komise, v) Soudní dvůr Evropské unie, vi) Evropská centrální banka a vii) Evropský účetní dvůr. Vedle těchto základních institucí existují ještě poradní a další instituce, mezi které patří Evropské agentury. V rámci EU je vytvořeno více jak 40 agentur. Ty jsou rozděleny do čtyř základních skupin: a) Decentralizované agentury, b) Agentury společné bezpečnostní a obranné politiky (Evropská obranná agentura, Ústav Evropské unie pro studium bezpečnosti, Satelitní středisko Evropské unie), c) Výkonné agentury a d) Agentury EURATOM.

SZBP a SBOP vyplývá ze tří pilířů EU, které byly původně zavedeny tzv. Maastrichtskou smlouvou. Přestože Maastrichtská smlouva byla nahrazena smlouvou Lisabonskou, politiky EU stále stojí na těchto třech pilířích 1) Evropská společenství, 2) Společná zahraniční a bezpečnostní politika a 3) Policejní a justiční spolupráce. Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie má za úkol koordinovat zahraniční a bezpečnostní politiku členských zemí EU. Hlavním úkolem SZBP je chránit mír, posilovat mezinárodní bezpečnost, podporovat spolupráci mezi národy a rozvíjet a upevňovat demokracii, právní stát a úctu k lidským právům a základním svobodám. Na základě článků 42–46 Smlouvy o Evropské unii² jako část SZBP byla členy EU stanovena Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP, eng. CSDP - Common Security and Defence Policy), která tak je nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky Unie. SBOP se opírá o dokument Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa, Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie,³ přijatý v roce 2016. Tento dokument zdůrazňuje hlavní cíle SBOP, mezi které patří posílení spolupráce mezi členskými státy a zvýšení jejich odolnosti; posílení vztahů s NATO spolu s posílením autonomního vojenského potenciálu.

Společná bezpečnostní a obranná politika přispívá mimo jiné, ke splnění cílů zachování míru a předpokládá nasazení vojenských nebo civilních misí. Vojenské mise provádějí síly EU zřízené z příspěvků ozbrojených sil členských států. SBOP také zahrnuje Stálou strukturovanou spolupráci (eng. PESCO - Permanent Structured Cooperation). Aktivací PESCO se členové EU zavázali usilovat o strukturální integraci v obraně a bezpečnosti.

2 ZÁKLADNÍ DOKUMENTY K PROBLEMATICE ODCHODU VELKÉ BRITÁNIE Z EU

Termín Brexitu byl po jednáních UK a EU stanoven na 31. ledna 2020. Po dlouhých měsících jednání, byla dohoda o obchodu a spolupráci mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska podepsána dne 24. 12. 2020. Výstupová dohoda mezi UK a EU pak vstoupila v platnost k 1. únoru 2020. K tomuto datu Spojené

² ČESKÁ REPUBLIKA. SMLOUVA O EVROPSKÉ UNII: konsolidované znění. In: Úřední věstník Evropské unie. Evropské unie, 2012, ročník 2012, Informace a oznámení Svazek 55, C 326/13. Dostupné z: <https://1url.cz/ktAnj>

³ EU. Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa, Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Brusel, June 2016. 41 s. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://1url.cz/CK2BW>

království vystoupilo z EU. Z celého souboru přijatých dokumentů spojených s Brexitem se jako nejdůležitější jeví:

1. Dohoda o vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a Evropského společenství pro atomovou energii,
2. Politické prohlášení, v němž se stanoví rámec budoucích vztahů mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím a
3. Návrh dohody o novém partnerství se Spojeným královstvím.

Dohoda o vystoupení⁴ upravuje „veškeré aspekty odchodu UK z EU a stanoví předpoklady pro co nejplynulejší přechod z postavení členského státu EU do pozice třetí země“. Dohoda v oblasti bezpečnosti řeší především finanční závazky UK vyplývající z členství UK po dobu přechodného období. Společné bezpečnostní a obranné politiky se dohoda dotýká v Kapitole 7, Články 156 a 157. V článku 156 se UK zavazuje do dne 31. prosince 2020 přispívat na financování Evropské obranné agentury, Ústavu Evropské unie pro studium bezpečnosti a Satelitního střediska Evropské unie, jakož i na náklady operací v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky. V článku 157 se UK zavazuje k těmto po datu 31. 12. 2020 až do 30. 6. 2021.

V prohlášení⁵ UK proklamuje pokračování spolupráce s EU v rámci NATO i ostatních mezinárodních institucí především v odst. 90. Společné operace a mise jsou zmiňovány v odst. 99, 100 a 101. V odst. 101 se UK hlásí k aktivní participaci na operacích v rámci SBOP. Rozvojem obranných operací se zabývá odst. 102.

Je možné konstatovat, že jazykem politických dohod se UK zavazuje dobrovolně a svobodně dle svého uvážení pokračovat ve všech hlavních agenturách, fondech a dohodách v rámci společné zahraniční a obranné politiky (SZOP a SBOP).

3 ANALÝZA DOPADU BREXITU V OBLASTI SBOP EU

Analýza dopadu Brexitu byla postavena na hodnocení hypotéz. Vzhledem ke zvolené metodě, bylo správné sestavení hypotéz určující pro relevantnost analýzy. Budeme-li chápat hypotézu jako vědecky přijatelnou domněnku, umožňující vědecké vysvětlení nějakých jevů, jeví se jako vhodná metoda tvorba hypotéz ve formě scénářů. Proto byly pro sestavení hypotéz využity způsoby, postupy a pravidla metody scénářů. Metoda scénářů, přesněji metoda scénářů budoucnosti vytváří popisy možné budoucí situace, které

⁴ ČR. DOHODA o vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a Evropského společenství pro atomovou energii: sdělení orgánů, institucí a jiných subjektů evropské unie. In: Úřední věstník Evropské unie. Evropská unie, 2019, ročník 62, C 066I. Dostupné z: <https://1url.cz/6KQIs>

⁵ ČR. Politické prohlášení, v němž se stanoví rámec budoucích vztahů mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím: SDĚLENÍ ORGÁNŮ, INSTITUCÍ A JINÝCH SUBJEKTŮ EVROPSKÉ UNIE. In: Úřední věstník Evropské unie. Evropská unie, 2020, ročník 63, C34. Dostupné z: <https://1url.cz/xKQlj>

reflektují současný stav, předpokládaný řetězec událostí a konečný stav⁶. Identifikace klíčových faktorů (hybných sil a klíčových nejistot) a odhad jejich budoucího vývoje jsou fundamentální kroky při tvorbě a sestavování scénářů. Protože všechny tyto činnosti jsou zatíženy vysokým stupněm nejistoty, bylo nutné zpracovávat více paralelních scénářů, u kterých bylo nutné stanovovat míru jejich pravděpodobnosti. Vedle těchto komplikací byla tvorba scénářů extrémně závislá na kvalitě vstupních informací, na jejichž základě se scénáře sestavují. Protože nebylo možno využít metodu Delphi nebo panelu expertů, byl tento krok nahrazen podrobnou rešerší, na jejímž základě byly stanoveny významné faktory mající vazbu na Brexit a možné následné události. Pro dosažení požadovaných cílů byla klíčová analýza, která obsahuje hodnocení faktorů. Jedná se tedy o identifikaci klíčových faktorů, identifikaci faktorů vnějšího prostředí, identifikaci faktorů vnitřního prostředí, identifikaci hrozeb, hodnocení klíčových sil a stanovení citlivosti na Brexit. V dalším kroku pak byly stanoveny hypotézy, které byly následně vyhodnoceny.

3.1 Identifikace klíčových faktorů

Klíčové faktory se z pohledu jejich vzájemné ovlivnitelnosti dělí na⁷:

- vnější faktory tvořící kontext, který je obtížně ovlivnitelný,
- vnitřní faktory, které jsou ovlivnitelné strategickým rozhodnutím.

Před zahájením identifikace faktorů vnitřního a vnějšího prostředí zkoumané problematiky bylo nutné stanovit jejich hranici. Pro potřeby hodnocení byly hranice stanoveny následovně:

- vnější prostředí: vše vně EU, tj. národní prostředí UK a mezinárodní prostředí,
- hranice vnitřní/vnější prostředí: dosah působnosti orgánů EU,
- vnitřní prostředí: instituce EU, národní prostředí jednotlivých členských států EU.

3.2 Identifikace faktorů vnějšího prostředí

Formulování hodnověrné hypotézy vychází mimo jiné z porozumění vnějšího prostředí, jeho popisu a analýzy. Při popisu vnějšího prostředí je nutné přihlížet k vzájemným vztahům jednotlivých účastníků (fyzických i právnických), k vzájemným souvislostem mezi trendy vývoje a hrozbami a z nich vyplývajících rizik a příležitostí. Strategická

⁶ MELICHAR, Josef, Miroslav MAŠLEJ a Alena ŠAFROVÁ-DRÁŠILOVÁ. Využívání vybraných metod strategické analýzy při tvorbě klíčových dokumentů rezortu obrany. Vojenské rozhledy. Brno: Univerzita obrany, 2016, 25(4), 20 - 34. ISSN 2336-2995. Dostupné z: <https://1url.cz/iKQID>

⁷ PROCHÁZKA, Josef, František MIČÁNEK, Jozef ŠMONDRK a Josef MELICHAR. Scénáře v procesu plánování schopností. Vojenské rozhledy. Brno: Univerzita obrany, 2016, 25(1), 44 - 60. ISSN 2336-2995. Dostupné z: <https://1url.cz/jKQIh>

analýza vnějšího prostředí zahrnuje především politické, ekonomické, sociální, demografické, technologické a environmentální faktory⁸. V rámci tvorby hypotéz pro potřeby této analýzy byla k popisu vnějšího prostředí využita metoda PMESII-TP, která zahrnuje hodnocení politických (P), vojenských (M), ekonomických (E) a sociálních (S) aspektů, dále pak hodnocení infrastruktury (I), informací (I), fyzického prostředí (P) a času (T). PMESII-PT je zkratka pro metodu vyvinutou v armádě Spojených států. Je to nástroj, který uživatelům pomáhá organizovat velké množství provozních informací o vnějším prostředí při plánování operací. V této práci byla použita jako vhodný nástroj, právě pro svou schopnost relativně jednoduše a precizně setřídit velké množství různorodých informací. V Tab. 1 jsou utříděné informace z rešerše odborných textů rozdělené podle jednotlivých kategorií metody PMESII-PT.⁹ Celkem bylo identifikováno 22 klíčových faktorů vnějšího prostředí. V dalších krocích analýzy byly tyto faktory podrobeny analýze spolu s faktory vnitřního prostředí a hrozbami.

Tabulka č. 1: Analýza vnějších faktorů metodou PMESII-PT

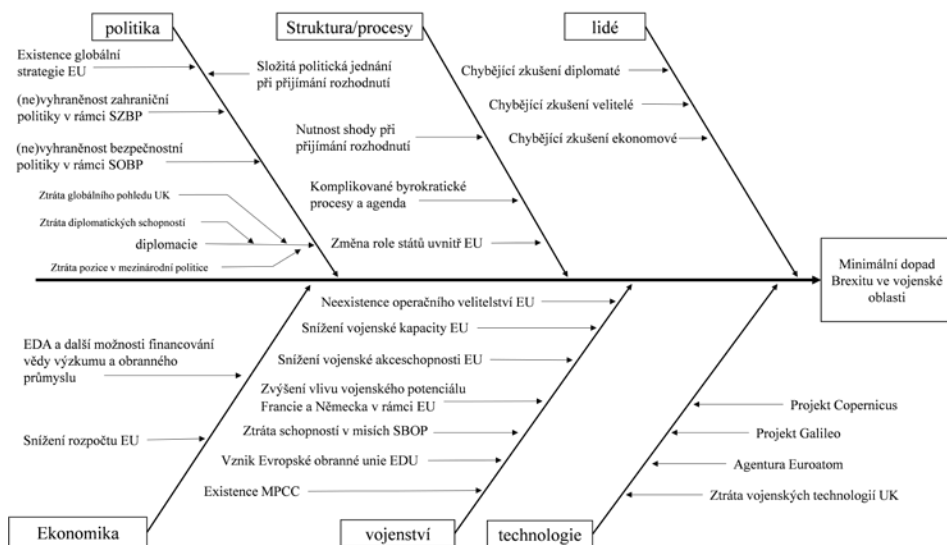
PMESII-PT		
Political	Military	Economic
Diplomatické zkušenosti UK, Mezinárodní respekt UK, Silné vazby UK na země Commonwealth, Diplomatický potenciál UK, Bude-li EU potřebovat schopnosti UK, bude muset dělat ústupky v jiných oblastech.	Vojenská kapacita UK, Vojenské schopnosti UK, Neochota hlubší vojenské integrace, Přítomnost bezpečnostně ožehavých/ohrožených zemí v rámci EU (pobaltské země), Neúčast UK ve vojenských operacích v rámci SBOP.	Ekonomická síla UK, Neochota hlubší, ekonomické a finanční integrace, Částečná ztráta schopnosti financování projektů obranného průmyslu.
Social	Infrastructure	Information
Neochota hlubší politické integrace UK, Snížení váhy/důvěryhodnosti EU jako aktéra bezpečnosti.	Možnost uzavírání bilaterálních dohod, Institucionální spolupráce v NATO, OBSE, atd.	Vědní a technologický potenciál UK.
Physical environment	Time	
Umístění důležitých institucí v UK.	Délka přechodného období, Platnost (doběh) bilaterálních (speciálních) smluv s UK uzavřených ještě za období členství UK nebo během přechodného období.	

⁸ PROCHÁZKA, Josef. Scénáře v procesu plánování. Brno: Centrum bezpečnostních a vojenskostrategických studií (CBVSS), 2017. ISBN 978-80-7582-014-3.

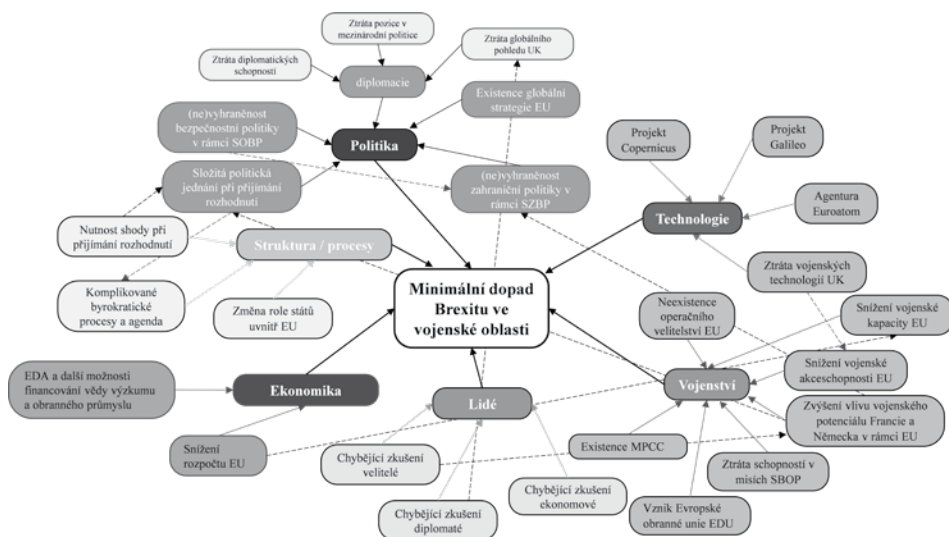
⁹ RACEK, František. Velká Británie a její odchod z Evropské unie – vojenské konsekvence. Brno, 2021. Závěrečná práce kurzu generálního štábu. Univerzita obrany. Vedoucí práce Antonín Novotný. Dostupné z: ŠIS AČR

3.3 Identifikace faktorů vnitřního prostředí

Vedle identifikace faktorů vnějšího prostředí bylo při tvorbě hypotéz nutné provést i analýzu zdrojů a schopností vnitřního prostředí. Při identifikaci klíčových faktorů vnitřního prostředí bylo nutné se zaměřit na silné a slabé stránky EU, klíčové kompetence a specifické schopnosti EU jako celku, případně jejich členů. Pro strukturalizaci a de facto i výběr klíčových faktorů byly zvoleny a následně nezávisle použity dvě metody: metoda diagram příčin a následků (eng. Fishbone Diagram) a myšlenková mapa pro grafické zpracování poznatků. Při sestavování fishbone diagramu byl klíčový problém definován takto: „Minimální dopad Brexitu ve vojenské oblasti“. Hlavní kategorie, ve kterých se může problém nacházet, byly identifikovány takto: politika, ekonomie, vojenství, struktura (procesy), lidé a technologie. Do oddílů hlavních kategorií fishbone diagramu pak byly uvedeny konkrétní klíčové faktory identifikované na základě rešerše. Výsledek identifikace klíčových faktorů vnitřního prostředí je zobrazen na Obr. 2. Metoda myšlenkové mapy pak byla použita jako vhodný nástroj pro ujasnění si vazeb identifikovaných klíčových faktorů vnitřní analýzy a znázornění různých úrovní závislosti mezi těmito faktory. Výsledný diagram sestavený z faktorů analýzy vnitřního prostředí je uveden na Obr. 3. Celkově bylo identifikováno 25 klíčových faktorů vnitřního prostředí.

Obrázek č. 2: Fishbone diagram

Obrázek č. 3: Znáznornění vnitřní analýzy formou myšlenkové mapy

3.4 Identifikace hrozeb

Základními stavebními kameny vlastního postupu tvorby hypotézy byly klíčové faktory vyplývající z trendů a nejistot budoucího vývoje, které se dělí na hybné síly a klíčové proměnné¹⁰. Hybné síly vyvolávají očekávatelné změny ukazatelů formujících vnější a vnitřní prostředí. Z pohledu prováděné analýzy a potřeb sestavení hypotéz (respektive scénářů), lze všechny vnitřní a vnější faktory chápat jako hybné síly. Vedle hybných sil je nutné stanovit i klíčové proměnné představující možné skokové změny, zvraty, šoky v proběhu hypotéz. Opět na základě podrobné analýzy odborných textů byly stanoveny tyto klíčové proměnné:

1. Rusko - vojenské působení na země EU (NATO);
2. Terorismus – teroristické akce na území států EU;
3. Migrační krize – příliv uprchlíků na území států EU;
4. Konflikty na blízkém východě;
5. Kyberterorismus – útoky na fundamentální síť (energetické, informační, finanční, ...);
6. Finanční krize – celosvětový fenomén nepodnícený teroristickým činem;
7. Změny klimatu;
8. Přírodní katastrofy;
9. Pandemické situace;
10. Rozpad UK (vystoupení Skotska);
11. Tvrdý Brexit.

¹⁰ Ref. 8

3.5 Hodnocení klíčových sil a stanovení citlivosti na Brexit

Z hlediska vzájemné interakce lze klíčové faktory dělit na¹¹:

- klíčové síly, které podstatným způsobem ovlivňují ostatní faktory (příčina) a
- indikátory změn, tedy ukazatele stavu a vývoje prostředí (účinek).

Dalším a velmi významným krokem k provedení smysluplné analýzy je stanovení závažnosti jednotlivých klíčových faktorů. Závažnost jednotlivého faktoru je těžko vyjádřitelná, de facto neměřitelná, parametr charakterizující relativní váhu faktoru vzhledem k ostatním faktorům. Pro potřeby této analýzy byla závažnost faktoru vyjádřena pomocí bezrozměrného koeficientu závažnosti K_r . Koeficient K_r může nabývat hodnot v rozsahu 0 až 1 s tím, že limitní hodnoty popisují míru závažnosti takto: hodnota koeficientu $K_r = 0$ značí faktor absolutně bezvýznamný, k danému problému se nevztahující. Naopak hodnota koeficientu $K_r = 1$ ztotožňuje daný faktor plně s hodnoceným problémem a přiřazuje mu maximální možnou váhu. Koeficient závažnosti K_r byl pro potřeby této analýzy autory definován jako součin dílčích koeficientů takto:

$$K_r = p_o \cdot k_i \cdot k_s \cdot r_s. \quad \text{Rovnice 1}$$

Kde p_o je pravděpodobnost výskytu faktoru, k_i je váha dopadu faktoru, k_s je koeficient citlivosti na Brexit a r_s je koeficient vztahu k oblasti bezpečnosti. Všechny uvedené dílčí koeficienty jsou chápány jako empirické bezrozměrné koeficienty nabývající hodnoty v rozsahu 0 až 1. Protože nebylo možno využít metodu Delphi nebo panelu expertů, byly všechny dílčí koeficienty stanoveny autory na základě provedené rešerše. Rozčlenění koeficientu závažnosti do součinu dílčích koeficientů bylo provedeno za účelem minimalizace možného podcenění či přecenění jednotlivých faktorů. Zde, v oblasti stanovování závažnosti faktorů, se nejvíce projevuje handicap zvolené metody náhrady panelu expertů rešerší odborných publikací. Je zřejmé, že v uvedeném množství citovaných a zpracovávaných publikací není možné nalézt jednoznačné kvantitativní hodnocení identifikovaných klíčových faktorů. Nejenže různí autoři přikládají jednotlivým faktorům různou váhu, ale tuto váhu i různým způsobem vyjadřují, naneštěstí pouze formou slovního vyjádření. Identifikace závažnosti jednotlivého faktoru tak závisí především na schopnosti autorů analýzy porozumět a správně interpretovat analyzované texty. Rozčlenění do dílčích faktorů je pokus o objektivizaci subjektivních vjemů. Zatímco rozčlenění do dílčích koeficientů přispívá k objektivizaci hodnocení, zvolená matematická operace násobení jednotlivých dílčích koeficientů přispívá k zesílení vážných faktorů a potlačení faktorů slabých. Protože se v analýze zpracovávají parametry s vysokou mírou nejistoty, nebylo by racionální aplikovat na dílčí faktory jakékoliv sofistikovanější algoritmy. Jednalo by se totiž pak o „velmi přesné výpočty s velmi nepřesnými čísly“, které by mohly pod zdáním komplexní analýzy zakrýt manipulaci s daty nebo dávat ve výsledku absurdní závěry. Operace násobení byla vybrána mimo jiné i proto, že na rozdíl od součtu umožňuje výslednou veličinu uchovat v intervalu 0 až 1, což je jednak dobře uchopitelné a navíc je stále v korelaci s oborem hodnot vstupních dílčích koeficientů. Ve shodě s pravidly řešení kvantitativních úloh a ve vztahu k míře nejistoty vstupních dat

¹¹ Ref. 8

byly číselné hodnoty dílčích faktorů vyjádřeny pouze s jednou platnou číslicí za desetinnou čárkou a výsledná hodnota faktoru závažnosti K_r zaokrouhlena na pět platných desetinných míst za desetinnou čárkou.

Při posuzování bylo provedeno hodnocení závažnosti všech identifikovaných hybných sil, a to vnějších i vnitřních klíčových faktorů. Pro hodnocení všech 47 faktorů bylo použito popsaného postupu a výsledné hodnocení závažnosti faktorů bylo spočteno podle *Rovnice 1*. Hodnocení jednotlivých faktorů bylo provedeno mimo jiné proto, aby byly identifikovány ty hybné síly, které mají podstatný význam a které budou dále využívány pro potřeby analýzy. Pro selekci významných hybných sil bylo použito metody prahování podle výsledného koeficientu závažnosti K_r . Práhovací hodnota byla stanovena empiricky a její hodnota je $K_{rp} = 0,01$. Pro zařazení do výběru závažných klíčových faktorů byla uplatněna podmínka $K_r \geq K_{rp}$. Takovým způsobem bylo vybráno 18 závažných hybných sil. Jako závažné hybné síly byly vyhodnoceny následující klíčové faktory:

- 1) F_4 Diplomatický potenciál UK;
- 2) F_6 Vojenská kapacita UK;
- 3) F_7 Vojenské schopnosti UK;
- 4) F_9 Přítomnost bezpečnostně ožehavých/ohrožených zemí v rámci EU;
- 5) F_{10} Neúčast UK ve vojenských operacích v rámci SBOP;
- 6) F_{11} Ekonomická síla UK;
- 7) F_{17} Institucionální spolupráce v NATO, OBSE atd.;
- 8) F_{20} Ztráta schopností v misích SBOP;
- 9) F_{26} Ztráta globálního pohledu UK;
- 10) F_{27} Ztráta diplomatických schopností EU;
- 11) F_{32} Změna role států uvnitř EU;
- 12) F_{36} EDA a další možnosti financování vědy výzkumu a obranného průmyslu;
- 13) F_{37} Snížení rozpočtu EU;
- 14) F_{38} Neexistence operačního velitelství EU;
- 15) F_{39} Snížení vojenské kapacity EU;
- 16) F_{40} Snížení vojenské akceschopnosti EU;
- 17) F_{41} Zvýšení vlivu vojenského potenciálu Francie a Německa v rámci EU;
- 18) F_{42} Vznik Evropské obranné unie EDU.

Obdobně byly analyzovány i klíčové proměnné, které byly identifikovány v kap. 3.4. Obdobným způsobem jako v případě klíčových faktorů bylo vyhodnoceno těchto šest závažných klíčových proměnných:

- 1) F_{48} Rusko - vojenské působení na země EU (NATO);
- 2) F_{49} Terorismus – teroristické akce na území států EU;
- 3) F_{50} Migrační krize – příliv uprchlíků na území států EU;
- 4) F_{51} Konflikty na blízkém východě;
- 5) F_{57} Rozpad UK (vystoupení Skotska);
- 6) F_{58} Tvrdý Brexit.

Pro potřeby tvorby scénářů, respektive hypotéz, je ještě nutné rozlišit klíčové faktory coby klíčové síly (příčiny) od indikátorů změn (účinky)¹². Pro tento účel byla použita

¹² Ref. 8

metoda analýzy křížovou maticí (Tab. 2). Analyzované klíčové faktory byly vepsány do prvního řádku a prvního sloupce tabulky a byla u nich vyjádřena vzájemná závislost. Instrukce pro práci s křížovou maticí doporučují parametrické hodnocení vzájemné závislosti mezi faktory pomocí předem domluvené stupnice závažnosti. Při respektování již stanovených koeficientů závažnosti bylo pro hodnocení vzájemné závislosti klíčových faktorů v křížové tabulce Tab. 2 použito pouze neparametrické hodnocení ve smyslu: vazba přítomna (použit symbol x), vazba nepřítomna (prázdná buňka). Toto použité zjednodušení stále zachovává původní podstatu analýzy v křížové tabulce, tj. identifikaci klíčových sil a indikátorů změn. Identifikace klíčových sil a indikátorů změn byla provedena takto: nejdříve byly vypočteny sumy vyznačených vazeb v řádcích $\sum_i$ a sloupcích $\sum_c$. Poté byl vypočten poměr $\sum_c / \sum_i$. Ty faktory, pro které platí $\sum_c / \sum_i \geq 1$ jsou identifikátory změn, protože u nich převažuje součet vazeb ve sloupcích nad součtem vazeb v řádcích (tzn. , tento faktor je spíše ovlivňován ostatními faktory). Naopak faktory, pro které platí $\sum_c / \sum_i < 1$ jsou klíčové síly, protože u nich převažuje součet vazeb v řádcích nad součtem vazeb ve sloupcích (tzn. , že tento faktor spíše působí na ostatní faktory). Závěrečné roztrídění významných klíčových faktorů na klíčové síly a indikátory změn při respektování jejich členění na vnitřní a vnější faktory je uvedeno v Tab. 3. Klíčové proměnné byly pro potřeby členění z hlediska ovlivnitelnosti označeny jako faktory vnější. Těchto 24 klíčových faktorů bylo použito pro sestavení hypotéz, které byly vytvořeny jako další fáze analýzy dopadu Brexitu v oblasti SZBP EU.

Tabulka č. 2: Analýza vzájemné závislosti klíčových faktorů

	F ₄	F ₆	F ₇	F ₉	F ₁₀	F ₁₁	F ₁₇	F ₂₀	F ₂₆	F ₂₇	F ₃₂	F ₃₆	F ₃₇	F ₃₈	F ₃₉	F ₄₀	F ₄₁	F ₄₂	F ₄₈	F ₄₉	F ₅₀	F ₅₁	F ₅₇	F ₅₈	Σ _i	
F ₄									x	x	x											x	x			5
F ₆	x		x				x	x			x				x	x	x									8
F ₇	x						x	x			x					x	x			x	x					8
F ₉							x											x	x							3
F ₁₀							x	x		x				x		x	x					x	x			8
F ₁₁	x	x									x	x	x													5
F ₁₇				x	x			x								x			x				x			6
F ₂₀							x			x				x		x		x				x				6
F ₂₆							x	x		x						x					x	x	x			7
F ₂₇							x	x	x											x	x	x	x			8
F ₃₂								x										x								2
F ₃₆						x									x	x	x									4
F ₃₇								x		x	x	x							x							5
F ₃₈								x								x	x	x	x							5
F ₃₉							x	x							x		x	x	x	x						7
F ₄₀							x	x							x			x	x	x						6
F ₄₁											x				x				x							3
F ₄₂				x			x	x			x	x		x		x	x			x						9
F ₄₈				x			x												x				x			4
F ₄₉							x																			1
F ₅₀							x														x					2
F ₅₁							x															x	x			3
F ₅₇	x	x	x				x																		x	5
F ₅₈																								x		2
Σ _c	4	2	2	3	1	3	14	12	2	5	7	3	1	6	2	10	9	9	7	5	7	6	1	1		
Σ _c /Σ _i	0,80	0,25	0,25	1,00	0,13	0,60	2,33	2,00	0,29	0,63	3,50	0,75	0,20	1,20	0,29	1,67	3,00	1,00	1,75	5,00	3,50	2,00	0,20	0,50		

3.6 Stanovení hypotéz

Analýza dopadu Brexitu v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky EU je postavena na kritickém hodnocení hypotéz vývoje bezpečnostní situace v době po skončení přechodného období. Hypotézy vývoje byly vytvořeny ve formě scénářů. Na základě hodnocení hypotéz mohly být následně stanoveny závěry a doporučení.

Tabulka č. 3: Hodnocení klíčových faktorů

		Z hlediska ovlivnitelnosti	
		vnitřní faktory	vnější faktory
Z hlediska vzájemné interakce	klíčové síly podstatným způsobem ovlivňují ostatní faktory (příčina)	F26 - Ztráta globálního pohledu UK F27 - Ztráta diplomatických schopností EU F36 - EDA a další možnosti financování vědy výzkumu a obranného průmyslu F37 - Snížení rozpočtu EU F39 - Snížení vojenské kapacity EU F42 - Vznik Evropské obranné unie EDU	F4 - Diplomatický potenciál UK F6 - Vojenská kapacita UK F7 - Vojenské schopnosti UK F9 - Přítomnost bezpečnostně ožehavých/ohrožených zemí v rámci EU (pobaltské země) F10 - Neúčast UK ve vojenských operacích v rámci SBOP F11 - Ekonomická síla UK F57 - Rozpad UK (vystoupení Skotska) F58 - Tvrdý Brexit
	indikátory změn ukazatelé stavu a vývoje prostředí (účinek)	F20 - Ztráta schopností v misích SBOP F32 - Změna role států uvnitř EU F38 - Neexistence operačního velitelství EU F40 - Snížení vojenské akceschopnosti EU F41 - Zvýšení vlivu vojenského potenciálu Francie a Německa v rámci EU	F17 - Institucionální spolupráce v NATO, OBSE atd. F48 - Rusko - vojenské působení na země EU (NATO) F49 - Terorismus – teroristické akce na území států EU F50 - Migrační krize – příliv uprchlíků na území států EU F51 - Konflikty na blízkém východě

Vzhledem k nejistotě vývoje po skončení přechodného období bylo nutné vytvořit soubor několika hypotéz. Každá hypotéza, vytvořená v rámci této analýzy, má formu generického scénáře, který se skládá z několika specifických scénářů. Stavebním kamenem všech hypotéz jsou tedy specifické scénáře, které byly vytvořeny ve formě čtyř kapitol. Jednotlivé specifické scénáře byly vytvořeny jako odhad budoucího vývoje významných klíčových faktorů uvedených v Tab. 3. Protože bylo identifikováno celkem 24 významných klíčových faktorů, bylo vytvořeno 24 specifických scénářů. Úplný popis všech vytvořených scénářů je uveden ve zdrojovém textu analýzy.¹³

Pro potřeby analýzy dopadu Brexitu v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky EU byly vytvořeny čtyři hypotézy, na kterých je ukázán vliv různých faktorů a jejich vzájemná provázanost. Hypotézy byly vytvořeny tak, aby se rozprostřely, pokud možno, v celém spektru možných interakcí všech hybných sil a indikátorů změn.¹⁴ Hypotézy jsou: 1. Nejsilnější hypotéza, 2. Nejslabší hypotéza, 3. Rezervovaná hypotéza a 4. Střízlivá hypotéza.

¹³ Ref. 9

¹⁴ Bližší podrobnosti o hypotézách – Ref. 9

3.6.1 Nejsilnější hypotéza

Motivací pro sestavení této hypotézy bylo ohodnotit důsledky souběhu zdánlivě málo pravděpodobných přesto ale v následcích velmi závažných faktorů. Literárně je možné vyjádřit hypotézu následujícím způsobem. Po neúspěšných vyjednáváních dochází k takzvanému tvrdému Brexitu. Tvrdý Brexit je vedle ekonomicko-politických problémů doprovázen z bezpečnostního hlediska především neochotou UK pokračovat v misích SBOP. Z vnějšího prostředí jako katalyzátor dalších událostí působí teroristické útoky na území EU, jako jedna z aktuálně nejpravděpodobnějších hrozeb. Celková náročnost situace v modelové hypotéze je stupňována ještě zesilováním velmocenských ambicí Ruska. Spolupůsobení těchto primárních faktorů má navíc sekundární konsekventy.

Nejvíce dílčích komplikací v posuzování této hypotézy přináší hypotetické rozhodnutí UK nepokračovat v misích SBOP, které se projeví jak ve vnějším, tak i vnitřním prostředí. Z hlediska vnějšího prostředí má tento faktor okamžitý dopad na ztrátu schopností EU v misích SBOP provázané s celkovým poklesem vojenských schopností EU. Vnitřní aspekty dopadu faktoru neúčasti UK v misích SBOP se projevují především v nutnosti nahradit kapacity UK kapacitami dvou vojensky nejsilnějších členů, a to Německa a Francie. Rozdílné postoje a strategie Francie a Německa ve vojenských oblastech posilují potřebu vzniku společného operačního velitelství, které by zjednodušilo a zefektivnilo vojenské působení jednotek EU. Všechny vnitřní i vnější aspekty, vázané na neochotu UK působit v misích SBOP zvýrazňují nutnost institucionální spolupráce, a to jak prostředků prevence udržování mírů organizacemi kolektivní bezpečnosti (OSN) a kooperativní bezpečnosti (OBSE), tak i prostředků pro zachování mírů organizacemi kolektivní obrany (NATO).

3.6.2 Nejslabší hypotéza

Motivací pro sestavení této hypotézy bylo posouzení následků spolupůsobení zdánlivě marginálních problémů. Slovní vyjádření je možné tak, že Brexit je v této hypotéze analyzován z pohledu souběhu tří především politicko-ekonomických faktorů: ztráty globálního pohledu UK, změny rolí států uvnitř EU a vlivu Evropské obranné agentury.

Po Brexitu bude chybět tradiční celosvětový rozhled britské diplomacie, diplomacie EU dává přednost řešení vnitřních problémů před globálními, což se projevuje v celkovém poklesu diplomatických schopností EU, které musí být kompenzováno důrazem na institucionální spolupráci v rámci organizací kooperativní bezpečnosti a kolektivní obrany. Civilní i vojenské mise SBOP mají základ v diplomatickém jednání, které je ztrátou globálního nadhledu oslabeno, a protože vojenské mise SBOP jsou jediné vojenské aktivity EU, tak snížení schopností v nich snižuje celkovou vojenskou akceschopnost EU. Ztrátou globálního nadhledu oslabené diplomatické schopnosti EU nepomáhají předcházet vzniku konfliktních situací na Blízkém východě, které jsou příčinou masové migrace, a navíc dávají ideologické opodstatnění teroristickému jednání na území EU.

3.6.3 Rezervovaná hypotéza

Motivací pro sestavení této hypotézy bylo analyzovat vybrané očekávatelné ekonomicko-politické a vojenské aspekty Brexitu při současném působení vnější hrozby. Ve skupině primárních scénářů s vlastnostmi hybatelů událostí vojenského charakteru je v této hypotéze ztráta schopností v misích SBOP, ekonomicko-politický aspekt zastupují

snížení rozpočtu EU a ztráta diplomatického potenciálu UK. Vnější hrozba působící spolu s vybranými faktory je v tomto případě migrační krize.

Diplomatický potenciál EU ovlivněn jak ztrátou diplomacie UK, tak i případným snížením rozpočtu má nepřímý dopad na bezpečnost. Případný úbytek schopností diplomacie UK znamená ztrátu globálního nadhledu politiků a diplomatů UK zvyklých jednat po celém světě a brát v potaz celosvětové problémy a souvislosti, na rozdíl od politiků a diplomatů většiny členů EU, jakožto malých vnitrozemských zemí řešící převážně jen vnitrostátní maximálně lokální problémy. To klade výrazně vyšší nároky na kooperaci diplomatických služeb v rámci SBZP. Diplomacie UK je tradičně silná v oblastech, kde jsou současná ohniska migrace a mezinárodního terorismu. Její úlohu v rámci EU může částečně převzít Francie, jakožto druhý bývalý největší koloniální hegemon. Vyšší úloha Francie v diplomatických službách znamená i posílení jejího významu a vlivu v EU.

Přetrvávající hrozba migrační krize jednak posiluje pravděpodobnost teroristických útoků, ale hlavně posiluje roli institucionální spolupráce v organizacích kooperativní bezpečnosti a kolektivní obrany.

3.6.4 Stříživá hypotéza

Motivací k sestavení této hypotézy bylo ohodnotit možnost spolupůsobení některých očekávatelných aspektů Brexitu. Stručný popis této hypotézy ji charakterizuje jako souběh očekávatelných ekonomických, politických, vojenských a obecně bezpečnostních faktorů. Jmenovitě byly uvažovány tyto souběžně působící faktory: i) přítomnost bezpečnostně ožehavých/ohrožených zemí v rámci EU jako příklad primárně vojenského aspektu inherentního v EU, ii) ekonomická síla UK jako ekonomický aspekt, iii) změna role států coby politický aspekt a iv) terorismus na území EU jako hrozba z vnějšího prostředí katalyzující následné události.

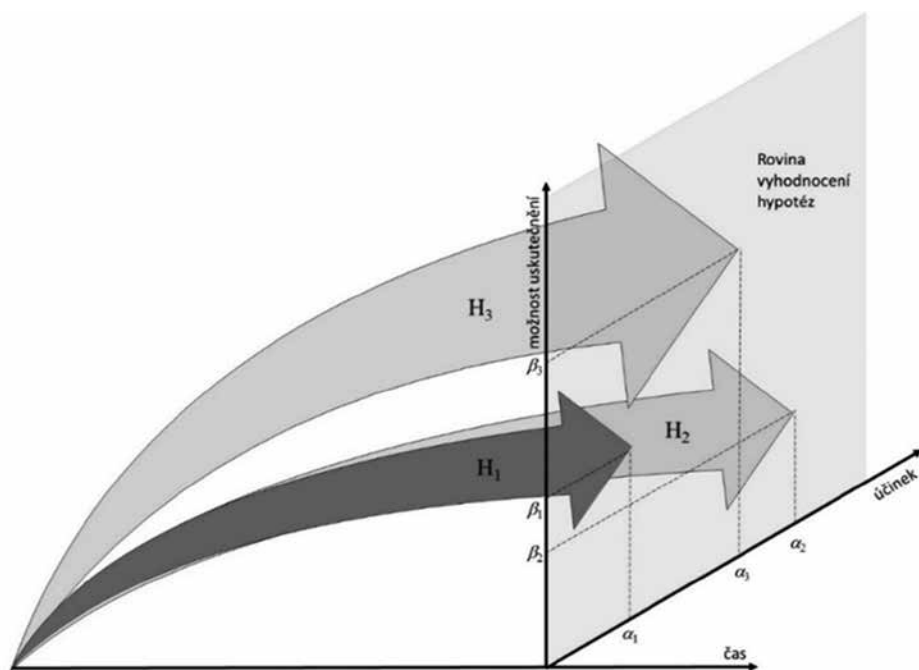
Pobaltské země, ve kterých žije silná ruská menšina, jsou v těsné blízkosti Ruska a Rusko je stále považuje za sféru svého vlivu. Ekonomická a politická pozitiva členství v EU sice snižují schopnost Ruska aktivovat ruskou menšinu proti domácím vládám, ale nacionalistické tendence místních vlád znesnadňují integraci ruské menšiny. Snahu většinové populace pobaltských zemí o vyšší míru integrace EU ve všech oblastech posiluje jednak trvale přítomná interference ze strany Ruska, tak i zvyšující se význam ekonomické prosperity coby hlavního hybatele se spokojeností občanů. Navíc, Rusko nechce připustit trvale se zvyšující vliv EU v blízkosti svých hranic nebo hranic svých satelitů (např. Bělorusko). Inherence pobaltských zemí v EU jakožto potenciálně kritických oblastí zvyšuje význam institucionální spolupráce v rámci organizací kooperativní bezpečnosti OBSE, ale především v rámci organizace kolektivní bezpečnosti NATO. NATO zůstává pro ty členské státy, které jsou jejími členy (a pobaltské země jsou), základem jejich společné obrany. Přesto přítomnost pobaltských zemí v EU a snaha EU o větší schopnosti v obraně zvyšují tlak na hlubší integraci ve vojenské oblasti, tj. vznik Evropské obranné unie EDU. Přetrvávající hrozba masové migrace a teroristických útoků posilují roli institucionální spolupráce v organizacích kooperativní bezpečnosti a kolektivní obrany.

3.6.5 Vyhodnocení hypotéz

Způsob vyhodnocení a výběr hypotéz je ilustrován na Obr. 4. Vyhodnocení hypotéz je provedeno v rovině, která je charakterizována blíže nespecifikovaným časovým

okamžikem v budoucnosti a dvourozměrnou souřadnicovou soustavou tvořenou dvěma osami. Osou Možnosti uskutečnění hypotézy a osou Účinku hypotézy.

Každá z unikátních hypotéz je hodnocena podle souřadnic $[\alpha_i, \beta_i]$ ve kterých protíná rovinu vyhodnocení. Souřadnice α má hodnotu účinku dané hypotézy a souřadnice β má hodnotu možnosti výskytu dané hypotézy. Matematické zdůvodnění způsobu vyhodnocení souřadnic je podrobně popsáno ve zdrojovém textu analýzy¹⁵. Souřadnice možnosti výskytu β má význam blízký veličině pravděpodobnosti. Souřadnice β je stanovena s využitím koeficientů p_o , k_i a K_i a z důvodu alternativního způsobu výpočtu ji není možné nazývat pravděpodobnost. Návrh výpočtu popsáný ve zdrojovém textu analýzy¹⁶ vychází z teorie spolehlivosti systémů. Obdobně je ve zdrojovém textu analýzy¹⁷ popsán postup stanovení hodnoty účinku hypotézy, tj. hodnota souřadnice α .

Obrázek č. 4: Vyhodnocení hypotéz

Jednotlivé hypotézy byly strukturovány na primární a sekundární scénáře, kterým byly přiřazeny hodnoty pravděpodobnosti výskytu, váhy dopadu a koeficientu závažnosti.

¹⁵ Ref. 9

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid

V souladu s postupy hodnocení hypotéz byly pro jednotlivé hypotézy stanoveny souřadnice v rovině vyhodnocení, jak je uvedeno v Tab. 4.

Tabulka č. 4: Hodnocení hypotéz v rovině vyhodnocení

Označení	Název	koefficient účinku	koefficient možnosti výskytu
Hypotéza 1	nejsilnější hypotéza	$\alpha_1 = 0,63$	$\beta_1 = 0,7$
Hypotéza 2	nejslabší hypotéza	$\alpha_2 = 0,42$	$\beta_2 = 0,87$
Hypotéza 3	rezervovaná hypotéza	$\alpha_3 = 0,59$	$\beta_3 = 0,71$
Hypotéza 4	střízlivá hypotéza	$\alpha_4 = 0,50$	$\beta_4 = 0,54$

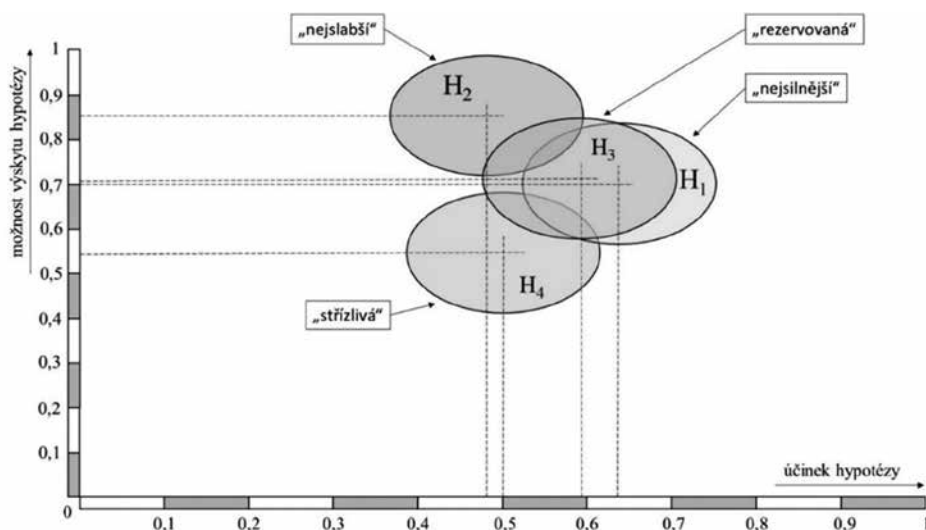
Prvotní hodnocení kvantitativního posouzení hypotézy je možné konstatováním, že hypotézy mají relativně podobné důsledky – viz Obr. 5. To se projevuje překrýváním oblastí výskytu hypotéz. Potvrdil se počáteční předpoklad, se kterým byly hypotézy tvořeny, tj. že nejsilnější hypotéza bude charakterizována nejvyšší hodnotou parametru účinku hypotézy, nejslabší naopak nejmenší hodnotou a hypotézy střízlivá a rezervovaná budou ležet mezi nimi. Nicméně odstup mezi výslednými hodnotami je překvapivě malý. Mimo očekávání pak je hodnocení z hlediska možnosti výskytu hypotéz. Jako nejmožnější se ukázala nejslabší hypotéza, naopak jako nejméně možná hypotéza střízlivá. Hypotézy nejsilnější a rezervovaná se jeví z tohoto pohledu jako téměř identické.

Pro obecné hodnocení z grafu na Obr. 5 platí, že čím je hypotéza závažnější, tím spíše leží v „severovýchodním rohu“, tzn. hodnoty α a β se blíží jedné. Naopak nejméně závažná hypotéza leží v „jihozápadním rohu“ (hodnoty α a β se blíží nule). Nahlíženo na hypotézy tímto způsobem, je možné konstatovat, že nejméně závažná se jeví hypotéza střízlivá, naopak hypotézy rezervovaná a nejsilnější se jeví jako nejzávažnější s téměř tožným dopadem.

Nejdůležitějším postřehem z kvantitativního hodnocení hypotézy se jeví to, že souběh zdánlivě málo významných faktorů může mít ve výsledku nad očekávání vysoký dopad, jako je tomu u rezervované hypotézy. Rezervovaná hypotéza byla sestavována jako přibližně rovnocenná střízlivé hypotéze, ale její dopad se ukázal jako srovnatelný s nejsilnější hypotézou, která byla naopak sestavována jako extrémní souběh zdánlivě nejnepříznivějších faktorů.

Na kvantitativní hodnocení, přes všechna pozitiva, která přináší, je nutné hledět jako na hodnocení jistým způsobem komplikované a nejednoznačné z důvodů správné interpretace výsledných hodnot α a β . Na výsledné hodnoty nelze uplatňovat příliš dogmatické měřítko, ale je nutné je posuzovat v souvislosti s teorií spolehlivosti systémů, ze které byl matematický aparát přejat. Matematické hodnocení, jak je popsáno ve zdrojovém textu analýzy¹⁸, je postaveno na předpokladu, že hypotéza nastane, nastane-li alespoň jeden z jejich scénářů. To znamená, že výsledné kvantitativní hodnocení hypotézy vyjadřuje více než celkovou hrozbu hypotézy spíše hrozby jejich jednotlivých scénářů.

¹⁸ Ref. 9

Obrázek č. 5: Poloha hypotéz v rovině vyhodnocení

4 VÝSLEDKY – DOPORUČENÍ PRO ELIMINACI DOPADU BREXITU

Na základě provedené analýzy (křížové analýzy vzájemných vazeb a hodnocením hypotéz) byly vytipovány dva faktory, které se jeví jako nejdůležitější z pohledu budoucího dění v bezpečnostní politice EU a to hlubší integrace ve vojenské oblasti a možnosti a kompetence Evropské obranné agentury. Vzhledem k vysoké provázanosti s možnostmi hlubší vojenské integrace, respektive dalšího budoucího rozvoje autonomních vojenských sil EU byla pozornost směřována také k oblastem SZBP, SBOP a PESCO. Dále bylo při stanovení doporučení nutné přihlídnout k tomu, že vojenské mise SBOP jsou jediné vojenské aktivity EU.

Výsledná doporučení jako jeden z hlavních výstupů analýzy¹⁹ jsou proto směřována do následujících pěti oblastí:

1. Doporučení k vojenským misím SBOP,
2. Doporučení k vojenským složkám EU a hlubší vojenské integraci,
3. Doporučení směrem k SZBP, SBOP a PESCO,
4. Doporučení k EDA a spolupráci v obranném průmyslu, vědě a inovacích,
5. Doporučení směrem k ČR a středoevropskému regionu.

¹⁹ Ref. 9

4.1 Doporučení k vojenským misím SBOP

Rozvíjet vojenské schopnosti EU v misích SBOP důrazem na hlubší integraci ve vojenské oblasti a politicky motivovat UK na aktivní účasti v těchto misích (týká se SOPS MO, MZV ČR).

Zdůvodnění

Dosavadní průběh Brexitu, od vyhlášení referenda až po téměř konec přechodného období, ukázal možnosti postupného uvolňování UK z misí SBOP. V současnosti je v rámci SBOP v běhu 6 vojenských misí na třech kontinentech (Evropa, Afrika a Asie) 11 civilních misí a 1 jedné mise (EUBAM Moldávie a Ukrajina) se EU pouze účastní, ale neřídí ji. Brexit se do podoby misí SBOP promítl především nutností přestěhování provozního velitelství operace ATALANTA z Londýna na španělské operační velitelství (ESOHQ) na námořní stanici Rota (NAVSTA Rota) ve Španělsku. Účast UK v misích nebyla sice početně nijak vysoká, mezi léty 2003 až 2015 bylo v misích SBOP nasazeno 110 vojáků UK z celkových 12 140 za celou EU²⁰, ale z organizačního a řídicího pohledu významná. UK byl jeden z mála států EU, který disponuje schopnostmi poskytovat velení, řízení, zpravodajství a průzkumné prostředky na vysoké úrovni. Důležitá byla také diplomatická podpora misí SBOP v jednotlivých zemích, která čerpala z jedné z nejsilnějších diplomatických sítí ze zemí EU v kritických a konfliktních regionech a zemích.

Úbytek vojenských sil UK však neznamená výrazné snížení sil dostupných pro CSDP, nicméně vystoupení UK z vojenských struktur EU pro probíhající operace znamenalo přestěhování OHQ z britského Northwoodu do Španělska, což bylo změnou významnou, ovšem nijak dramatickou.

4.2 Doporučení k vojenským složkám EU a hlubší vojenské integraci

Zasazovat se o vytvoření Evropské obranné unie a autonomního operačního velitelství EU (týká se SOPS MO, MZV ČR).

Zdůvodnění

Globální strategie Evropské Unie je založena na pěti prioritách: i) Bezpečnost naší Unie, ii) Odolnost států a společností na východě a na jihu, iii) Integrovaný přístup ke konfliktům, iv) Kooperativní regionální uspořádání a v) Globální správa a řízení pro 21. století. Jedním z cílů Globální strategie je strategická autonomie, která je definována jako „schopnost jednat a spolupracovat s mezinárodními a regionálními partnery, kdykoli je to možné, a současně schopnost jednat samostatně v případech, kdy je to nezbytné“. Rada EU stanovila

²⁰ CLINGENDAEL INSTITUTE. European defence: how to engage the UK after Brexit? CLINGENDAEL Netherlands Institute of International Relations. 7. 2017. [cit. 2021-04-15.] Dostupné z: <https://1url.cz/pKQIX>

tzv. Úroveň ambicí EU, která má vojenský a politický rozměr. Vojenský rozměr ambicí EU se týká schopnosti urychleně nasadit na nejnáročnější úkoly 50 000 až 60 000 členů personálu do 60 dnů a udržet je alespoň po dobu jednoho roku.²¹ Naproti tomu, v oficiálních dokumentech není pojem evropská armáda nebo evropská obranná unie zmíněna. Proto se výše uvedená schopnost jeví spíše jako formální. Pro zvýšení akceschopnosti vojenských sil zemí EU navrhla Francie koncept Evropské intervenční iniciativy (eng. EI2 nebo někdy EII). Země, které rozmístí své síly po boku Francie, mohou nebo nemusí být angažovány v souvislosti se společnou obranou EU (například UK po Brexitu), Dánsko nebo NATO. I když je vojenská logika stojící za EI2 nezpochybnitelná, vyvolává pochybnosti, pokud jde o způsoby a prostředky iniciativy. Vedle těchto iniciativ existují na půdě EU i Bojové skupiny EU (EUBG), které byly vytvořeny pro účely vojensky podporovat společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU. Evropské EUBG však nikdy nebyly nasazeny na vojenské mise.

Roztříštěnost a nejednoznačnost stanovisek členských zemí EU, a tím pádem i vrcholných orgánů EU, snižují vojenskou akceschopnost a potenciál EU i přes proklamované cíle. Vytvoření Evropské obranné unie nebo jakékoliv jinak pojmenované obdobné struktury, by přispělo ke zvýšení efektivnosti vedení a řízení vojenských operací. Efektivní a hodnověrná Evropská obranná unie, případně evropská společná armáda by vyžadovala mimo jiné: i) trvalé a stálé financování ze společného rozpočtu; ii) společné plánování obrany s cílem rozvinout a získat společné kapacity; iii) autonomní vojenské schopnosti zahrnující plnohodnotné velení a řízení; iv) účinné postupy rozhodování s jedinou linií velení a jasným vedením s pravomocí a legitimitou pro zapojení ozbrojených sil; v) civilní a demokratickou kontrolu nad armádou a využitím ozbrojených sil.

4.3 Doporučení směrem k SZBP, SBOP a PESCO

Modifikovat SZBP, SBOP a PESCO směrem k možnosti integrace zemí EU ve vojenské oblasti (týká se SOPS MO, SRS MO, SPS MO, MZV ČR).

Z d ů v o d n ě n í

Společná bezpečnostní a obranná politika je nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Oblast a vzorec působnosti SBOP vychází ze Smlouvy o Evropské unii. Hlavním cílem SBOP je zajistit zemím EU „operativní schopnost, která se opírá o civilní a vojenské prostředky a to jak bojové, tak nebojové povahy“. Fundamentální vlastností SZBP a tudíž i SBOP je její mezivládní povaha, kde hlavní úlohu hrají členské státy. SEU obsahuje určitá omezení možností EU v rámci SBOP: i) uznání závazků členských zemí EU v organizaci pro společnou obranu NATO (Čl. 42 odst. 2 SEU), ii) právo členských zemí neúčastnit se společné obrany (Dánsko je jedinou členskou zemí EU, která není aktivní v rámci SBOP), iii) omezení možnosti použití rozpočtu EU pro obranu (Čl. 41 odst. 2

²¹ ČESKÁ REPUBLIKA. Přezkum č. 09: Evropská obrana. In: Lucembursko: Evropská unie, 2019. Dostupné z: <https://1url.cz/vKQIO>

SEU), iv) nutnost jednomyslného schválení rozhodnutí rady EU o SBOP (Čl. 42 odst. 4 SEU), v) mise SBOP mohou být vedeny pouze mimo území EU (Čl. 42 odst. 1 SEU).

Vedle bodu iv) mají, z pohledu možností větší integrace EU ve vojenské oblasti největší účinek návazná omezení vyplývající z bodu iii) omezení možnosti použití rozpočtu EU pro obranu. Dopadem bodu iii) je mimo jiné to, že EU nemůže vlastnit vojenské prostředky. Důsledkem je, že členské státy musí v rámci civilních i vojenských operací poskytovat EU své schopnosti za účelem provádění politiky SBOP (Čl. 44 odst. 1 SEU).

I když současné znění SZBP, SOBP a PESCO rámcově definovaných v SEU umožňuje hlubší integraci zemí EU ve vojenské oblasti směrem k vytvoření společných obranných sil, problém tkví v aktivitě, resp. pasivitě a přístupu jednotlivých zemí k této těsnější integraci.

4.4 Doporučení k EDA a spolupráci v obranném průmyslu, vědě a inovacích

Zasazovat se o co nejtěsnější spolupráci EDA s UK (týká se SOPS MO, SRS MO, SPS MO, MZV ČR).

Zdůvodnění

V rámci politiky SBOP jsou aktivní tři agentury: Evropská obranná agentura, Ústav Evropské unie pro studium bezpečnosti a Satelitní středisko Evropské unie. Z pohledu dopadu Brexitu na SBOP má nejvyšší význam Evropská obranná agentura. EDA je přímo podřízena Vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (HR/VP) a jejím hlavním úkolem je „napomáhat Radě EU při hodnocení zlepšování vojenských schopností, určovat operativní potřeby, podporovat opatření k jejich uspokojování, přispívat k určení a případně k provádění všech účelných opatření pro posílení výrobní a technologické základny v oblasti obrany, podílet se na vymezení evropské politiky schopností a vyzbrojování“ (Čl. 42 odst. 3 SEU). EDA má tři hlavní úkoly: fungovat jako i) „hlavní mezvládní nástroj pro stanovování priorit na úrovni EU na podporu rozvoje schopností; ii) upřednostňované fórum pro spolupráci a struktura na podporu vedení na úrovni EU pro zúčastněné členské státy za účelem zapojení se do činností pro rozvoj technologií a schopností a iii) ústřední provozovatel, pokud jde o činnosti týkající se obrany financované EU. EDA se na základě provedené analýzy jeví jako velmi významný klíčový faktor s vlastnostmi klíčové síly se schopností výrazně ovlivňovat ekonomicko-politické a v návaznosti i bezpečnostní a vojenské aspekty spolupráce EU s UK. UK bylo členem EDA, dokud neopustilo EU, přičemž bylo jedním z nejúspěšnějších v oblasti získávání podpory financování evropského výzkumu. Proto zcela zákonitě z britské strany existuje obava, že firmy UK budou vyloučeny z nabídky evropských obranných kontraktů, pokud budou projekty podpořeny nově vznikajícím Evropským obranným fondem EDF, který je určen k posílení průmyslové spolupráce mezi členskými státy EU. Na začátku listopadu 2020 přijala Rada EU rozhodnutí, které rozšiřuje možnosti stálé strukturované spolupráce v obraně PESCO. Přestože toto rozhodnutí výrazně rozšiřuje možnosti spolupráce s třetími stranami a tudíž i s UK, formální a právní postupy stále vytvářejí výrazné omezující

podmínky. Jedna z nich je přímo vázána na EDA. Jestliže se projekt PESCO realizuje s podporou Evropské obranné agentury, musí s ní mít třetí země rovněž uzavřenou administrativní dohodu. Dohody, které v současné době existují pro účast třetích zemí v programu obranného fondu na podporu rozvoje schopností, jsou omezující. Smlouvy byly prozatím podepsány s Norskem (2006), Švýcarskem (2012), Republikou Srbskou (2013) a Ukrajinou (2015). Podpora z EDA a EDF bude způsobilá pouze pro obranné firmy, které jsou usazeny na území EU a kontrolovány členskými státy nebo jejich státními příslušníky.

4.5 Doporučení směrem k ČR a středoevropskému regionu

Prohlubovat spolupráci se zeměmi středoevropského regionu (V4) a Německem ve vojenské oblasti i obranném průmyslu, vědě a inovacích (týká se SOPS MO, SRS MO, SPS MO, MZV ČR).

Z d ů v o d n ě n í

Dopady Brexitu mají přesah do ekonomik zemí středoevropského regionu s následky do obranného průmyslu, konkrétně na vazbu Německa a zemí Visegrádské čtyřky (V4). Podle autorů studie²² „spolupráce Německa a skupiny V4 v obranné průmyslové oblasti je málo životaschopná. V případě České republiky, i přes vzájemně propojené ekonomiky naznačující vysokou proveditelnost v obranných projektech, se zatím neuskutečnily žádné významné projekty“. Co se týče bezpečnostní politiky, Brexit zrychlil evropskou obrannou spolupráci mnoha způsoby, ale SBOP se neukázala jako primární platforma pro země V4 pro kultivaci minilaterální spolupráce - ve srovnání s NATO.

Další významný dopad Brexitu do středoevropského prostoru je změna role států uvnitř EU. Oblast bezpečnosti výrazně ovlivňuje potřeba náhrady vojenských schopností a kapacit UK vojenskými schopnostmi kapacity Německa. Německo, ještě před Brexitem čelilo tlaku ke změně svého přístupu k obranné politice. Měnící se mezinárodní podmínky a především vystoupení UK z vazeb SBOP budou od Německa vyžadovat aktivnější roli v SBOP, zejména pokud jde o rozpočtový příspěvek a vojenské nasazení. EU, s ohledem především na ambice a ochotu Německa a Francie ve spolupráci s dalšími členy EU, bude muset přijmout strategická rozhodnutí ve dvou oblastech: i) Ohledně ambic EU a ii) Pokud jde o vztah, který má být v budoucnu mezi obranou EU a NATO.

²² CHOVANČÍK, Martin, Jana URBANOVSKÁ and Stanislava BRAJERČÍKOVÁ. Germany and the Visegrad Countries within the EU's Common Security and Defence Policy after Brexit: promising partners? In UACES - 49th Annual Conference, Lisbon, Portugal. 2019.

ZÁVĚR

Evropská unie (respektive její předchůdci) byla založena s cílem zabezpečit mírový rozvoj v Evropě založený na hospodářské spolupráci evropských zemí, která je postavená na mnohostranné výhodnosti, nikoli na velmocenské politice. Úspěšný a efektivní koncept Evropské unie se postupnými kroky hlubší integrace rozvinul do současné podoby, kdy zcela jednoznačně disponuje atributy státní entity. Jako taková musí řešit i otázky bezpečnosti, které se v současnosti ve své naléhavosti dostávají před problémy ekonomické. Odchod jednoho z členských států a naneštěstí jednoho z ekonomicky, politicky i vojensky nejsilnějších členů působí jako katalyzátor potřebných změn (reorganizace) Evropské unie a to i v oblasti vojenství. Zcela legitimně se proto nabízí otázka, jak se tato významná změna projeví v budoucím stavu a směřování EU.

Na základě provedené analýzy lze s vysokou mírou pravděpodobnosti očekávat, že odchod Spojeného království Velké Británie a Severního Irska ze struktur Evropské unie proběhne bez významných dopadů ve vojenské oblasti a nepředstavuje tak bezprostřední ohrožení bezpečnosti a obrany členských zemí Evropské unie ani změnu ve vztazích se zeměmi vně Evropské unie. Tento závěr je podporován zejména následujícími skutečnostmi:

- Evropská unie stojí především na ekonomických základech a vojenská hlediska integrace nebyla až do současnosti primární oblastí zájmů členských států Evropské unie;
- Všechny vojenské záležitosti, spojené především s účastí ve vojenských misích Společné bezpečnostní a obranné politiky, byly vyřešeny již během přechodného období;
- Spojené království Velké Británie a Severního Irska zůstává členskou zemí NATO. Vzhledem k faktu, že z 27 členských zemí EU je celkem 21 států členskou zemí NATO, jedná se o faktor, který vytváří dobré výchozí podmínky pro bezpečnost Evropy.

Přesto ale v souvislosti s Brexitem stále existuje určité riziko negativních dopadů na tuto oblast. Provedená analýza proto hledala i odpovědi (respektive předpovědi) na možné budoucí dopady Brexitu na vojenské schopnosti Evropské unie a budoucí podoby vojenské spolupráce se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska.

Odchod Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie urychlil proces spoléhání se na vlastní obranu Evropy. Ze strany vrcholných představitelů Evropské unie je znatelná snaha o podporu vytvoření evropské obranné unie a posílení Evropského obranného fondu. Zatím posledním iniciativou v této oblasti je jednání o vytvoření unijních vojenských sil rychlé reakce - First Entry Force.²³ Proklamovaným cílem v oblasti bezpečnosti je samostatné jednání nad rámec obrany NATO. Severoatlantická aliance však stále zůstává základním stavebním kamenem evropské obrany.

²³ Euroaktiv.cz [on line]. Ministři obrany EU budou jednat o vzniku unijní vojenské síly rychlé reakce, Česko ji prosazuje. (cit. 2021-05-06). Dostupné z: <https://1url.cz/QKQI5>

Autoři:

Ing. Antonín Novotný, Ph.D., narozen 1963. V roce 1985 ukončil Vysokou vojenskou školu pozemního vojska ve Vyškově a poté do roku 1988 vykonával velitelské funkce. V období 1988–1991 absolvoval postgraduální studium obor velitelsko-štabní, specializace zpravodajská, a následně v letech 1991–2008 působil v různých funkcích u Vojenského zpravodajství. V letech 2008–2010 pracoval jako obranný poradce ve velitelství NATO při stálé delegaci České republiky při NATO a Stálém zastoupení České republiky při Evropské unii v Bruselu. V letech 2011–2012 akademický pracovník skupiny bezpečnostních studií, katedry celoživotního vzdělávání Univerzity obrany (UO) v Brně. Od listopadu 2012 pracuje jako odborný asistent Centra bezpečnostních a vojenskostrategických studií UO. V roce 2015 absolvoval doktorandské studium na Univerzitě obrany.

Pplk. gšt. doc. Ing. František Racek, Ph.D., narozen v roce 1971. Je absolventem Vojenské akademie v Brně, obor výzbrojně-elektrotechnický optika. Působil v pedagogických funkcích na Univerzitě obrany a jejich předchůdcích v oblasti optických přístrojů zbraní. V současné době pracuje jako vedoucí Skupiny optických přístrojů Katedry zbraní a munice. V rámci oblasti zájmu o optické přístroje zbraní se specializuje na oblast synergie maskování a hyperspektrálního průzkumu. Je autorem řady odborných článků v domácích i zahraničních publikacích především v oblasti optika a optické přístroje.

Jak citovat: NOVOTNÝ, Antonín A František RACEK. Některé vojenské konsekvence odchodu Velké Británie z Evropské Unie. Vojenské rozhledy. 2021, 30 (3), 003–026. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz